

БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ДІТЕЙ КІРОВОГРАДЩИНИ.

РЕАЛІЇ 2023 РОКУ, ПРІОРИТЕТИ 2024

КРОПИВНИЦЬКИЙ - 2024

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ
ІМ. Т. Г. ШЕВЧЕНКА
НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ВІДДІЛ

Бібліотеки для дітей Кіровоградщини.

Реалії 2023 року, пріоритети 2024

статистично-аналітичний огляд

Кропивницький – 2024

УДК 02(477.65)
Б 89

Бібліотеки для дітей Кіровоградщини. Реалії 2023 року, пріоритети 2024: статистично-аналітичний огляд / Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка; науково-метод. від.; уклад., комп'ют. верстка Н. Расторгуєва; відп. за вип. Т. Манжула. – Кропивницький, 2024. – 24 с.

У виданні подається інформація про бібліотеки для дітей в умовах воєнного стану: мережу та кадровий склад; статистичні показники; матеріально-технічну базу; стан бібліотечних фондів; фінансування; проєктну діяльність та ін. Висвітлюються значимі соціокультурні заходи, спрямовані на залучення дітей до бібліотеки, читання, проведення змістовного дозвілля. Видання адресоване фахівцям у галузі бібліотечної справи.

© Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка

Бібліотечна спільнота області всупереч труднощам, проблемам знаходила натхнення, мотивацію рухатися, бажання і потребу розвиватися, трансформувати роботу під час воєнного стану. Вивчали і запроваджували законодавчі новації в роботу бібліотек, що привніс 2023 рік: Стратегію розвитку читання на 2023 – 2032 роки «Читання як життєва стратегія»; Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» щодо соціальних нормативів у сфері культури»; Закон України «Про авторське право і суміжні права»; нові форми статистичної звітності тощо.

Попри все, залишалися безпечним місцем для користувачів та продовжували розвивати свою діяльність в інтернет-просторі; навчали дітей інформаційної та медійної грамотності; долучалися до проєктної діяльності; залучали нових партнерів, навчалися, волонтерили ...

***

На початок 2024 року базова мережа публічних бібліотек області нараховувала 531 заклад: 3 обласних, 96 селищних/міських, 432 сільських. До мережі загальнодоступних бібліотек області входить 26 бібліотек для дітей. Також у структурі 14 публічних бібліотек виокремлено дитячі відділи.

Слід зазначити, що в області практично завершилася трансформація бібліотечної мережі. За юридичним статусом: 65,1% бібліотек організовано в систему, де визначено головну публічну бібліотеку з відокремленими структурними підрозділи – філіями; 33% – бібліотеки, 1,9% – структурні підрозділи інших закладів культури.

Згідно отриманих від публічних бібліотек області статистичних звітів маємо наступні показники по роботі з дітьми за 2023 рік.

Обслужено користувачів-дітей бібліотеками області – 80,9 тис. осіб; відвідування – 679,7 тис.; видача документів – 1544,35 тис. прим., з яких 91,8% – українською мовою (на 2,3% більше за 2022 р.). Інтенсивність відвідуваності (середнє відвідування) – 8,4; інтенсивність використання фондів (читаність) – 19,1.

Порівняно з 2022 р. менше: читачів на 12 тис., книговидач – на 153 тис.

«Дитячий фонд» публічних бібліотек на 1.01.2024 р. нараховував 1427,82 тис. прим. (без даних по бібліотеках 9 ОТГ, де облік «дитячого фонду» окремо не ведеться). Із загального обсягу – 60,3% складають документи українською мовою. Надійшло – 9,9 тис. прим. Коефіцієнт оновлення фонду – 0,7%. Вибуло – 91,6 тис. прим. документів, що на 16,9 тис. більше за 2022 р. Вибуття переважає надходження у 9 разів. Забезпеченість документами на 1 користувача 16,3. Ступінь використання фонду користувачами (обертаність) – 1,2.

***

Мережа спеціалізованих бібліотек для дітей нараховує 26 закладів серед яких: Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т.Г. Шевченка, 6 селищних, 16 міських, 3 сільських бібліотек для дітей.

З базової мережі закладів культури області вибули 2 бібліотеки для дітей:

– КЗ «Помічнлянська міська дитяча бібліотека» реорганізована у дитячий відділ КЗ «Помічнлянська Центральна бібліотека». Підстава: рішення 22 сесії 8 скликання Помічнлянської міської ради Новоукраїнського району Кіровоградської області від 19.04.2023 року № 600 «Про ліквідацію КЗ «Помічнлянська міська дитяча бібліотека» шляхом приєднання до КЗ «Центральна бібліотека» виконавчого комітету Помічнлянської міської ради на території Помічнлянської міської ТГ Новоукраїнського району Кіровоградської області ліквідовано комунальний заклад

«Помічнлянська міська дитяча бібліотека»». Лист МКІП України від 25.05.2023 № 06/12/4792-23.

– КЗ «Бібліотека для дітей» Голованівської селищної ради реорганізована у відділ обслуговування дітей КЗ «Бібліотека для дорослих ім. С.В. Шеврякова» Голованівської селищної ради. Підстава: рішення 32 сесії 8 скликання від 27.04.2023 р. №1064 Голованівської селищної ради «Про реорганізацію КЗ «Бібліотека для дітей» Голованівської селищної ради» шляхом приєднання до КЗ «Бібліотека для дорослих ім. С.В. Шеврякова» Голованівської селищної ради; лист МКІП України № 863/43 від 26.01.2022 року.

Подальший аналіз діяльності спеціалізованих бібліотек для дітей базується на статистичних даних за 2023 рік без урахування показників Кіровоградської ОДБ ім. Т. Г. Шевченка.

За юридичним статусом: 18 закладів є відокремленими структурними підрозділами публічних бібліотек – філіями; 3 мають статус юридичної особи, 4 знаходяться у територіальних громадах, де відбувається процес формування бібліотечної мережі.

Належність бібліотек до груп за оплатою праці розподілилися наступним чином: 7 – до 3-ої групи, 10 – до 4-ої, 8 – поза групою.

Характеристика приміщень бібліотек.

Загальна площа приміщень 24 бібліотек для дітей залишилася сталою. Рівнянську СБД перевели із займаних 2-х кімнат площею 97 м. кв. до Рівнянської сільської бібліотеки з виділенням частини приміщення у 23 м. кв.

Завдяки бюджетному фінансуванню проведено ремонти у бібліотеках для дітей міст Олександрія, Долинська, Кропивницький, селищ Олександрівка, Устинівка. В окремих закладах відбулася заміна вікон на енергозберігаючі склопакети; встановлено жалюзі на вікна; придбано меблі.

Правом оперативного управління майном володіють 48% закладів; 52% бібліотек знаходяться в орендованих приміщеннях.

Безперешкодний доступ для користувачів мають 11 бібліотек; у 9 бібліотеках всередині забезпечено безперешкодний доступ користувачам; 8 обладнані пандусом.

Бібліотеки для дітей не можна уявити без сучасних технічних засобів. На 1.01.2024 року дитячі бібліотеки мали: **96** (+5) комп'ютерів, **65** (+2) одиниць копіювально-розмножувальної техніки, **40** одиниць мультимедійного обладнання. У звітному році, завдяки проєктній діяльності, спонсорам, ноутбуками поповнився комп'ютерний парк бібліотек для дітей громад Гайворона, Долинська, Олександрії, Олександрівки, Кетрисанівки. Але говорячи про комп'ютеризацію дитячих бібліотек слід зазначити, що 28% закладів мають лише 1 комп'ютер. У Рівнянській СБД технічні засоби відсутні.

Засоби зв'язку: 24 бібліотеки для дітей мають електронну пошту, 6 – телефонний зв'язок. Доступом до мережі Інтернет забезпечені 22 бібліотеки для дітей.

Кадри. Порівняно з 2022 роком у бібліотеках для дітей кількість працюючих зменшилася на 4 особи і наразі нараховує 75 фахівців. Це пов'язано з наявністю вакансій у Побузькій МБД і ДФ Новоукраїнської ЦБ; переведенням двох бібліотечних працівників реорганізованого КЗ «Бібліотека для дітей» Голованівської селищної ради до штату КЗ «Публічна бібліотека ім. С. В. Шеврякова».

У режимі повного робочого часу працювали 71 особи; неповний робочий день – 4 (бібліотекарі Гайворонської бібліотеки для дітей філії №1 та філії «Витязівська сільська бібліотека для дітей» КЗ «Публічна бібліотека» Кетрисанівської сільської ради).

За освітою: 44 працівники мали повну вищу, зокрема 31 – бібліотечну, 30 – базову вищу, зокрема 26 – бібліотечну, 1 – загальну середню. Фахівці з бібліотечною освітою склали 76% від загальної кількості працюючих.

За стажем бібліотечної роботи: до 3-х років – 4 особи, 3-9 р. – 8, 10-20 р. – 17 і понад 20 років – 46 осіб (було 50). Поступово зменшується кількість працівників зі стажем більше 20 років.

В умовах воєнного стану фахівці бібліотек для дітей Кіровоградщини продовжували здійснювати обслуговування як постійних жителів громад, так і гостей їхніх територій; надавали безкоштовно різноманітні інформаційні послуги; допомагали адаптуватися в новій життєвій ситуації; сприяли підтримці психоемоційного стану відвідувачів.

Протягом 2023 року спеціалізованими бібліотеками для дітей обслужено **36,5** тис. дітей та організаторів дитячого читання різного віку. План виконано на 99,4%.

Кількість зареєстрованих користувачів, згідно єдиної реєстраційної картотеки – **23,3** тис. осіб. Основний контингент, що користується послугами бібліотек – діти до 15 років включно – 84,4%; понад 15 років і старше – 15,3%.

Слід відзначити поступове зростання показника «користувачі за ЄРК», який склав 63,9% від загальної кількості обслужених (проти 62,9% у 2022 р.).

Позитивно, що попри складний звітний рік до дитячих бібліотек записалися **3,9 тис. нових читачів**.

Не залишилися поза увагою діти сімей, що переїхали на Кіровоградщину з територій окупованих чи бойових дій – **724** юних особи різного віку стали читачами і читачками бібліотек.

Постійно в полі зору діти з вадами фізичного розвитку – **319** осіб є користувачами бібліотечних закладів. У цьому контексті слід відзначити роботу ЦМБД та філії № 3 для дітей

Олександрійської МЦБС, ЦМБД і філії №12 для дітей МЦБС м. Кропивницького, КЗ «Петрівська бібліотека для дітей».

Кількість виданих користувачам документів – 726,4 тис. прим. На 26,6 тис. прим. більше за 2022 р. План виконаний на 100,9%. Серед прочитаних книг і періодики превалюють видання українською мовою – 93,1% від загальної видачі. Це на 2,4% більше аніж у 2022 році.

Більшість абонентів читають книги – 84,7%. Є запит і на періодику. Від загальної книговидачі вона склала 15,3%. Проте відсутність у більшості бібліотек для дітей нових періодичних видань знизив кількість звернень читачів до них на 1,6% проти 2022 року.

Кількість виданих друкованих видань на 1 користувача (читаність) – 19,9.

Відвідувачами бібліотек за рік стали 337,7 тис. абонентів. Виконання до річного плану – 99,8%. Спостерігаємо зменшення числа приходу дітей до бібліотек (повітряні тривоги, відсутність укриттів). Середній показник відвідувань становить 9,2 (12,1 у 2022 р.).

Документний фонд спеціалізованих бібліотек для дітей.

Одним із основних напрямів роботи бібліотек є наповнення фондів якісними, бажаними книгами та періодичними виданнями для користувачів. Позитивно, що у 2023 р., завдяки коштам місцевого бюджету, 56% бібліотек для дітей отримали книги, 48% – періодичні видання.

Протягом 2023 рік до бібліотек надійшло 3,8 тис. прим. документів. Серед отриманих друкованих видань: 83,1% – книги і 16,9% – періодика. Надходження документів українською мовою – 98,1%, що на 2,6% більше за 2022 р.

Джерела поповнення бібліотечних фондів: 53,3% видань придбані в книгарнях; дарунки читачів склали 26,7% від

надходжень; 20% документів отримано взамін загублених, за переобліками, з благодійних і обмінних фондів.

Задля отримання нових творів бібліотекарі долучалися до участі у різноманітних проєктах, онлайн-розіграшах, які проводили на своїх сторінках у соціальних мережах видавництва, автори та дружні до читання організації. Для прикладу, бібліотека-філія №8 для дітей КЗ «Світловодська МЦБС», бібліотека філія № 19 для дітей МЦБС м. Кропивницького, завдяки участі у *пілотному проєкті «Польська полиця в Україні»*, який ініціювали Міністерство культури та національної спадщини Польщі (MKiNS RP) і Міністерство культури та інформаційної політики України, одержали комплекти книг із 20 нових видань польських авторів, перекладених українською мовою та створили свою книжкову полицю польської літератури в бібліотеці. ЦМБД Олександрійської МЦБС, Гайворонська бібліотека для дітей філія №1, МБФ №21 для дітей МЦБС м. Кропивницького у числі переможниць *проєкту «Валізка з книжками»* від Coethe – Institut України за підтримки МЗС Німеччини Coethe – Institut. До кожної бібліотеки надійшли валізки з 22 книжками. Устинівська бібліотека для дітей отримала 4 книжки, взявши участь у подіях від видавництв «Ранок», «Читаймо» та письменниці О. Скуловатової. Продовжилася *співпраця* філій МЦБС м. Кропивницького з *дитячим журналом «Джміль»*, завдяки чому не вперше отримують у подарунок видання.

Також бібліотекарі ініціювали різноманітні акції серед користувачів, що сприяло поповненню фондів новими виданнями. Завдяки дарункам до бібліотек надійшло у 2023 р. більше 1 тис. книжок.

Допомогли у відновленні фондів і заходи, спрямовані на повернення книжок від боржників; ремонт літератури з допомогою учасників гуртків «Книжкова лікарня», «Умілі ручки», «Книжкова скарбничка» тощо. Приміром, гуртківці «Книжкова

скарбничка» ЦМБД МЦБС м. Кропивницького відремонтували 502 видання; «Книжкової лікарні» бібліотеки для дітей КЗ «Новгородківська ПБ» – 23, бібліотеки-філії №8 для дітей КЗ «Світловодська МЦБС» - 300. За час акції «Я не боржник, я забудько!» до бібліотек-філій Олександрійської МЦБС повернено 375 заборгованих книжок без штрафних санкцій.

Щодо одержання бібліотеками преси. У 2023 р. передплачено 160 прим. журналів і газет. У середньому, 6,4 прим. на 1 бібліотеку. Проте, 28% закладів підписки не мали, 16% – 1-2 прим. Як наслідок, кількість періодичних видань зменшилася і склала 2% від загального фонду.

Продовжувалося вилучення в бібліотеках видань згідно «Рекомендацій Міністерства культури та інформаційної політики України щодо актуалізації бібліотечних фондів». Наразі з фондів бібліотек для дітей списано 51,5 тис. прим. На 14,4 тис. прим. більше 2022 р. Із загальної маси вилучених документів – 59,2% російською мовою. Серед причин вибуття: 85,4% – за зношеністю, 13,1% – морально застарілі, 0,5% – втрачені користувачами, 1,0% – за переобліками. І цей процес триває.

На початок 2024 року фонди бібліотек для дітей нараховували 352,1 тис. прим. документів. Бібліотечний фонд зменшився на 56,57 тис. прим. документів порівняно з 2022 роком.

Частка видань у фондах українською мовою – 68,6% (на 3,7% більше за 2022 р.). Відповідно, мовою національних меншин – 31,4%, з яких російською – 31,3%.

Для видового складу фондів характерним є перевага друкованих видань – 99,8%, матеріалів на нетрадиційних носіях – 0,2%.

Відносні показники: обортаність фонду – 2,1; забезпеченість документами на одного користувача – 9,6 (на 1,5 менше 2022 р.). Коефіцієнт оновлення фонду – 1,1%. Хоча фонди

повинні щороку оновлюватися не менше ніж на 5% відповідно до державних соціальних нормативів забезпечення населення публічними бібліотеками в Україні.

Дитячі бібліотеки надавали *додаткові платні послуги*. Напрацювання від платних послуг – **53,2** тис. грн., що у порівнянні з попереднім роком більше на 0,8 тис. грн. План виконано на 91,1%. Кошти використано на придбання книг, передплату періодики, поліпшення матеріально-технічної бази. Вагомі надходження від платних послуг отримали бібліотеки для дітей міст Олександрії, Кропивницького, Гайворона, Світловодська, селищ Петрове, Новгородка, Олександрівка.

Також для розвитку і створення привабливості закладів бібліотеками для дітей залучено **597,75** тис. грн. *благодійних внесків, грантів та дарунків*.

Вивчення потреб користувачів – запорука запровадження якісних бібліотечних послуг. З цією метою бібліотеками для дітей проведено 127 досліджень (соціологічних, маркетингових, моніторингових); 151 *аналізи читань*. Учасниками їх стали 2,9 тис. учнів 1-9 класів та організаторів дитячого читання. Крім того, у 2023 році бібліотеки долучилися до досліджень, ініційованих НБУ для дітей, методичне забезпечення проведення яких в області здійснювала Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка. Це: моніторинг «Стан спеціалізованих бібліотек України для дітей у період війни 2022-2023 років»; соціологічні – «Національно-патріотичне виховання користувачів-дітей у бібліотеках України для дітей»; «Формування та розвиток медіакомпетентностей користувачів у спеціалізованих бібліотеках України для дітей». Матеріали 2-х обласних етапів досліджень науково-методичним відділом Кіровоградської ОДБ ім. Т. Г. Шевченка узагальнено у виданнях «Національно-патріотичний напрям у діяльності бібліотек для дітей

Кіровоградщини» та «Стан бібліотек для дітей Кіровоградщини у період російсько-української війни 2022-2023 рр.».

Видавнича діяльність є важливою функцією бібліотек для дітей. Упродовж 2023 року розроблено 587 назв матеріалів. Все більше бібліотекарі звертаються до створення електронних продуктів (відеоролики, електронні презентації). Вони склали 61% від загального числа назв видань. Слід відзначити в цьому плані Гайворонську бібліотеку для дітей філію №1, бібліотеку для дітей КЗ «Новгородківська ПБ», ЦМБД Олександрійської МЦБС, ЦМБД і філії №№19, 21 для дітей МЦБС м. Кропивницького, бібліотеку для дітей філію КЗ «ЦПБ Долинської міської ради», КЗ «Олександрівська бібліотека для дітей», КЗ «Петрівська бібліотека для дітей», дитячу філію Новоукраїнської ЦБ, Устинівську бібліотеку для дітей. Серед друкованих матеріалів були популярні малі форми: буклети, пам'ятки, закладки тощо.

Представлені бібліотеки для дітей у віртуальному просторі через сайти, блоги, сторінки у соцмережах. Протягом 2023 р. діяли 5 сайтів і 10 блогів. За отриманими даними їхня відвідуваність склала 112,46 тис. онлайн-абонентів.

Соціальні медіа сьогодні є одними із важливих каналів комунікації з користувачами та просування бібліотечних послуг, подій, сервісів. Сторінки у фейсбук мають 20 бібліотек, ютуб – 6, інстаграм – 2, тіток – 1. На сторінках у мережі «Facebook» опубліковано близько 4,1 тис. записів, численні фото. Більше 460 відео представлено на сторінках у фейсбук і ютуб.

Скористалися бібліотеки для дітей і можливостями друкованих та електронних ЗМІ, місцевих радіо і ТБ, де опубліковано/прозвучало 355 інформацій.

Підвищення кваліфікації працівників бібліотек з питань організації обслуговування дітей відбувалося у змішаних

форматах. Серед найпоширеніших заходів із удосконалення професійної діяльності бібліотекарів на місцях: семінари, вебінари, тренінги, школи, воркшоп тощо. Усього, за звітний рік, бібліотекарі взяли участь у **186** навчань.

Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка провела ряд івентів з професійних тем для бібліотекарів області. Відбулася творча онлайн-лабораторія бібліотечної інноватики «Надання послуг дітям у бібліотеках громад області» за участі представників 87 бібліотек громад області. До обласного семінар-практикуму «Стратегія розвитку читання: точка зору бібліотекаря» приєдналося більше 90 бібліотечних фахівців ОТГ.

Постійно на сторінці у фейсбук НМВ Кіровоградської ОДБ ім. Т. Г. Шевченка публікувалися анонси навчань актуальної тематики від МКІП, НБУ ім. Я. Мудрого, УБА: безбар'єрність у публічних бібліотеках, авторське право, бібліотечна статистика тощо; пости в рубриці «У скарбничку бібліотекаря». Підспірям для фахівців області в роботі з дітьми є публікації на блозі «ФАХОВИЙ MESSAGE». Постійно комунікували і надавали консультаційну допомогу працівникам дитячих та публічних для дорослих бібліотек області з різних питань діяльності. Протягом року – 161 індивідуальні консультації.

Слід відзначити творче партнерство, яке склалося між Кіровоградською ОДБ ім. Т. Г. Шевченка і бібліотеками громад у проведенні *всеукраїнських і обласних подій* та залученні до них дітей. Зокрема у 6 всеукраїнських конкурсах взяли участь 608 учасників. Діти представили 763 роботи – письмові твори, фото, малюнки, відеоролики. Переможцями обласних етапів конкурсів стали 41 дитина, які були нагороджені книжковими подарунками й ексклюзивними грамотами від Кіровоградської ОДБ ім. Т. Г. Шевченка. Юні земляки є переможцями всеукраїнських конкурсів:

II Всеукраїнського онлайн-конкурсу із правового просвітництва «Конституція для всіх: і великих, і малих». У номінації «Вибір журі» Гран-прі отримав відеоролик колективу декламаторів КЗ «Петрівська бібліотека для дітей». Спеціальною відзнакою журі у номінації «Театральна постановка» відзначено ЦМБД МЦБС м. Кропивницького. У ході прес-конференції «Підсумки II Всеукраїнського конкурсу з правового просвітництва «Конституція для всіх: і великих, і малих» організатори конкурсу відзначили Кіровоградську область, де найбільше спеціалізованих бібліотек для дітей взяли участь у конкурсі. Також Кіровоградська область названа у числі регіонів із найактивнішою кількістю учасників – 33 відео;

II Всеукраїнського екологічного конкурсу дитячого малюнка «Майбутнє планети у наших руках!». Тема року: «Вплив війни на природу України: наслідки та шляхи відновлення». До однойменного альманаху, підготовленого НБУ для дітей, увійшли сім малюнків юних земляків: Григорьєвої Анни (сmt Смоліне), Варенюка Ігоря (м. Долинська), Думлер Софії (с. Буховецьке), Грищенко Ірини (м. Гайворон), Карась Анни (с. Миколо-Бабанка), Бірки Софії (сmt Устинівка), членів арт-клубу «Фарба» (м. Знам'янка);

Всеукраїнського конкурсу «Лідер читання – 2023». Лідером читання Кіровоградської області став Цьома Ігнат – активний читач дитячої філії Новоукраїнської ЦБ, учень 5-го класу Новоукраїнського ліцею № 8 м. Новоукраїнка. Усі переможці конкурсу, а це 21 лідер із різних областей України, були учасниками сутінкової вечірки «Повірка чарівних істот українського фольклору» за книгами Дари Корній;

пізнавально-краєзнавчого онлайн-екскурсу «Діти єднають країни. Пізнаємо Україну разом». Лауреаткою конкурсу стала Сліпченко Станіслава, сmt Онуфріївка, за кількістю глядацьких вподобайок, що отримала її фоторобота. Кіровоградська область

названа у числі регіонів із найактивнішою кількістю учасників – 45 робіт;

Всеукраїнського конкурсу проєктів «Моя нова бібліотека». У номінації «Цифрові проєкти», II місце обійняла Новосад Анастасія, м. Гайворон;

Всеукраїнського дитячого літературного конкурсу «Творчі канікули - 2023». Прозовий твір про красу українських Карпат Шаботіна Богдана з м. Кропивницького визнано кращим у номінації «Природа – джерело натхнення та краси», вікова категорія 14-18 років. Також за рішенням Головного журі відзначені прозові твори Завального Богдана (с. Підлісне), Сергачова Максима (м. Олександрія), Гребенюка Дениса (с. Мар'ївка). Усі автори, твори яких увійшли до збірки «Творчі канікули – 2023», отримали її у подарунок.

Кіровоградська ОДБ ім. Т. Г. Шевченка та бібліотеки області – активні учасники *Всеукраїнського тижня дитячого читання – 2023*, який проходив під гаслом «Непереможна та єдина читацька Україна». Заходи бібліотек Кіровоградщини увійшли до однойменної святкової абетки та були оприлюднені на сайті НБУ для дітей. Фахівці ОДБ ім. Т.Г. Шевченка долучилися, в онлайн форматі, до відкриття Тижня читання в НБУ для дітей та нагородження лавреатів Почесного списку Міжнародної ради з дитячої та юнацької книги IBBY – 2022. А читачі бібліотек області приєдналися до Національного читацького марафону «Діти України читають» від НБУ для дітей. Події тижня широко висвітлювалися на сторінках бібліотек у фейсбук, блогах, сайтах, у ЗМІ.

Багато неординарних івентів запропонували бібліотеки дітям в ході третьої *Всеукраїнської акції «Національний тиждень читання»*, оголошеної Українським інститутом книги під гаслом «Бути своїми». Протягом тижня, на власних електронних ресурсах, бібліотекарі популяризували читання і книжки

серед дітей під хештегами #тижденьчитання2023 і #бутисвоїми.

Зберігаючи багаторічну традицію з організації дозвілля дітей влітку, бібліотеки приєдналися до акції «Літо 2023: наближаємо Перемогу», оголошеної Департаментом культури та туризму Кіровоградської ОВА. Працювали літні кінозали, майданчики і дворики, де проводилися заходи з популяризації книги і читання. Про заходи з дітьми влітку бібліотекарі розповідали на власних інтернет-ресурсах.

Бібліотеки дієво підтримали обласну акцію «Читай-компанія мандрує регіоном», анонсовану до Всеукраїнського дня бібліотек Кіровоградською ОДБ ім. Т. Г. Шевченка. Мета – популяризація читання серед дітей, підтримка літературних талантів дітей, залучення нових користувачів та партнерів до бібліотек. Загалом у понад 220 бібліотечних заходах взяли участь більше 3,7 тис. дітей, з яких 385 – із числа ВПО. Також близько 100 дітей поповнили ряди користувачів бібліотек.

Для бібліотек грант – це можливість перейти на якісно інший рівень роботи, запровадити нові, затребувані послуги для користувачів. Публічні бібліотеки області, серед яких і бібліотеки для дітей, є учасниками грантового проєкту «Швидке реагування в Кіровоградській області для задоволення потреб дітей та їхніх сімей, у тому числі внутрішньо переміщених осіб, які постраждали внаслідок війни в Україні» від Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ). Як результат – у бібліотеках для відвідувачів запрацювали Батьківські клуби, точки «Спільно».

Так, у бібліотеці для дітей філії КЗ «ЦПБ Долинської міської ради» та КЗ «Олександрівська бібліотека для дітей», ЦМБД і бібліотеки-філії №3 для дітей Олександрійської МЦБС діяли Дитячі точки «Спільно» – простір, де малеча з батьками могла отримати різноманітні безкоштовні послуги з розвитку та дозвілля. У ЦМДБ Олександрійської МЦБС, філії «Дитяча бібліотека» КЗ «Публічна

бібліотека» Кетрисанівської сільської ради працювали Батьківські клуби.

ЦМБД Олександрійської МЦБС, ЦМБД МЦБС м. Кропивницького втілювали грантовий проєкт «Діти України і війна. Кропивницький» за підтримки Worldwide Orphans Foundation (WWO) та ГО «Соціальне здоров'я», заходи якого спрямовані на адаптацію дітей, котрі покинули свої домівки через війну, до нових життєвих обставин. Завдяки цьому, діти дошкільного віку пройшли навчання через гру за методикою Element of Play, Learning Spaces, Music, Storytelling.

Окрім того, ЦМБД Олександрійської МЦБС, за міні-проєктом із медіаграмотності СпільноПростір «ІнфоСито», підтриманого Міжнародним благодійним фондом «Академія української преси», було розроблено і показано користувачам цикл комунікаційних лялькових вистав із медіаграмотності, які відвідали 106 дітей початкових класів навчальних закладів міста. ЦМБД мала чергову перемогу в конкурсі ініціатив Meet and Code із кодування, програмування, моделювання та організувала для дітей подію «Воркшоп з програмування системи безпеки на платформі Arduino», після успішного завершення якої учасники отримали сертифікати і подарунки.

Бібліотеки для дітей – філії МЦБС м. Кропивницького продовжили діяльність за проєктом Громадський хаб «Амбасадори безпеки». У ЦМБД для малюків до 3-х років запрацював майданчик від Монтессорі центру «Ладушки», де заняття з психоемоційної гармонізації проводили психологи-волонтери, застосовуючи природні матеріали.

Дитяча філія Новоукраїнської ЦБ – учасниця проєктів громади міста – «Батьківський клуб», «Сімейний ХАБ» для внутрішньо переміщених осіб. Бібліотека надала можливість у приміщенні бібліотеки проводити для дітей уроки англійської мови викладачу із Харкова із числа ВПО. Діяльність дитячої філії не

залишилася непоміченою: підписник бібліотечної фейсбук-сторінки подарував користувачу Цьомі Ігнату, за перемогу в обласному турі Всеукраїнського конкурсу «Лідер читання 2023», ігрову приставку PlayStation. А українка з Канади придбала за власні кошти повербанк, термос для бібліотеки.

МБФ №8 для дітей КЗ «Світловодська МЦБС» є частиною спільноти мережі ЄС в Україні, співпрацює з командою проекту «Інформаційна підтримка мережі ЄС в Україні», популяризуючи інформацію про європейську інтеграцію України. Долучилися до роботи Батьківського клубу, що діяв на базі центральної міської бібліотеки, і провели декілька засідань «Сучасні ризики в житті підлітка: як почати розмову», «Сексуальне виховання дітей» тощо.

Використовуючи матеріали, отримані за проектом «Інформаційна підтримка ЄС – бібліотекам для дітей та юнацтва в Україні» бібліотека для дітей КЗ «Новгородківська ЦПБ» продовжила популяризувати знання про ЄС під час різноманітних заходів.

Бібліотеки для дітей реалізовували і *власні проекти і програми*. ЦМБД МЦБС м. Кропивницького – програму з інформаційної безпеки «Бібліотека – територія безпеки». А бібліотека-філія № 21 для дітей МЦБС м. Кропивницького – проект «Терпкі історії», спрямовану на інтеграцію переселенців в громаду міста, проведення спільних активностей тощо. У КЗ «Олександрівська бібліотека для дітей» користується попитом *інноваційна послуга Бебігувернер*, якою за рік скористалися більше 30 сімей. На організацію дозвілля дітей влітку були спрямовані *бібліотечні програми*: «Читаємо - Перемагаємо!», «Бібліотечне літо юного українця», «Веселе книжкове літо», «У дитячого читання канікул не буває!», «Драйвові літо без ліміту», «Весь світ у долонях дитини» та інші.

Бібліотечні працівники подбали про створення в бібліотеках для дітей зон відпочинку й інформаційного комфорту,

чому сприяла і проектно-програмна діяльність. У читальній залі бібліотеки для дітей філії КЗ «ЦПБ Долинської міської ради» створено «Коворкінг студію» із зонами «ІТ», «Relax», «Релакс-закапелок». Бібліохаб на літніх канікулах діяв в Устинівській БД. PR-зону (настінний колаж у фойє про читання та послуги бібліотеки) та інформаційну зону «Ріднокрай» обладнала ЦМБД МЦБС м. Кропивницького. У ЦМБД Олександрійської МЦБС облаштовані зони інформаційного комфорту «Кімната 3D технологій», настільних ігор «Game – комірка» тощо.

У бібліотеках для дітей працювали і 47 об'єднань за інтересами: клуби, гуртки, студії, школи, вітальні різних спрямувань – популяризація інформаційної культури та медіаграмотності, етно-краєзначі, літературні, мистецькі, пізнавальні, дозвілєві та інші. З'явилися нові об'єднання. У бібліотеці для дітей селища Новгородка запрацював клуб «Мозаїка» етнокраєзнавчого спрямування.

Бібліотеки активно підтримують *творчість дітей громад*, організовуючи їхні персональні виставки різноманітних виробів, малюнків; залучаючи до занять об'єднань за інтересами, майстер-класів, творчих майстерок тощо. Виготовлені дітьми обереги та малюнки із щирими побажаннями передавали через волонтерів воїнам ЗСУ, щоб підтримати військових і продемонструвати їм свою вдячність і любов.

Впродовж 2023 р. бібліотеками для дітей організовано і проведено більше **2,8** тис. соціокультурних подій, у т. ч. 1,1 тис. з особистісного розвитку. Заходи відвідали більше **39,8** тис. осіб різного віку, що на 1,4 тис. більше за 2022 р.

Ще один напрям діяльності бібліотек, який з'явився з початком війни – *волонтерська активність*, яку бібліотекарі поєднували з основною роботою. Працівники МБФ №8 для дітей КЗ «Світловодська МЦБС» взяли участь у збиранні коштів на придбання приладу нічного бачення військовим, донатять для

відбудови селища, яке опікує м. Світловодськ в Херсонській області.

Бібліотеки для дітей МЦБС м. Кропивницького долучилися до челенджу «Квіти для ЗСУ» до Дня міста. Усі зібрані кошти від квіткових композицій, представлених для продажу на благодійній виставці, було направлено на допомогу ЗСУ. Доєдналися до збору коштів на авто для одного з відділень 71 бригади. Бібліотекарі філії №19 для дітей МЦБС м. Кропивницького ініціювали безстрокову акцію «Російську макулатуру конвертуємо в донати для ЗСУ!». Виручені кошти перерахували на DJI Mavic 3 для повітрянодесантної Січеславської бригади; задонатили в благодійний фонд Сергія Притули на збір «Рій Помсти 2.0».

Працівники ДФ Новоукраїнської ЦБ плетуть маскувальні сітки, в чому їм допомагали і жителі, і гості міста, зокрема, і в придбанні основ для сіток. Найшов відгук у містян і оголошений бібліотекою в соцмережі збір матеріалів для виготовлення окопних свічок – 300 виробів було направлено ЗСУ. Також бібліотекарі працюють в Центрі надання гуманітарних послуг, беруть участь в роботах по благоустрою міста, перераховують кошти для армії.

Бібліотека для дітей КЗ «Новгородківська ПБ» взяла участь у культурно-мистецькій благодійній акції «Мистецтво проти війни», а зібрані кошти в розмірі 1850 грн. перерахували на підтримку військових.

Фахівцями КЗ «Публічна бібліотека» Кетрисанівської сільської ради організовано благодійний бібліотечний квітковий ярмарок «Суцвіття волі і незламності!». Виручені в ході ярмарку кошти у сумі 5 тис. грн. перераховано на потреби ЗСУ.

Причетні до ініціатив громади працівники КЗ «Петрівська БД»: стали учасниками благодійних концертів, які проходили селами громади, зібрані кошти від яких перераховано на потреби армії; створили і наповнюють відеоролик «Хвилина мовчання». Він

демонструється кожного дня, на вшанування пам'яті загиблих воїнів-земляків, на офіційній сторінці сайту Петрівської селищної ради.

КЗ «Міська дитяча бібліотека» Світловодської міської ради є волонтерським центром «До перемоги разом». За рік було отримано та видано переселенцям та малозабезпеченим жителям міста 500 кг. гуманітарної допомоги.

Прикладів можна навести безліч. Інвестиція бібліотек, спрямована на найскоріше наближення миру, продовжується.

Більше про діяльність бібліотек області з дітьми під час війни можна дізнатися з публікацій на блозі «ФАХОВИЙ MESSAGE», який ведуть працівники науково-методичного відділу Кіровоградської ОДБ ім. Т. Г. Шевченка.

Є і проблеми. В області спостерігається скорочення мережі бібліотек для дітей. Оновлення бібліотечних фондів актуальною літературою здійснюється повільно і не відповідає встановленим державою соціальним нормативам. Потребує оновлення комп'ютерна техніка бібліотек.

Підсумовуючи, зазначимо, що бібліотеки для дітей у громаді – важливий публічний інформаційно-просвітницький простір, який має ресурси для комунікації та впливу на жителів громади.

Враховуючи наявні можливості та напрацьований досвід, продовжуємо у діяльності бібліотек тримати орієнтир на:

- формування національно-патріотичних цінностей у дітей;
- популяризацію книжки; промоцію читання як звички впродовж життя, починаючи з наймолодшого віку;

- медіаосвіту користувачів, навчання комп'ютерній грамотності;
- побудову безбар'єрного, безпечного бібліопростору; підтримку ментального здоров'я дітей;
- оновлення бібліотечних фондів через державні інституції та благодійні фонди, громадські організації;
- участь у написанні грантових і власних проєктів/програм.

Бібліотеки для дітей Кіровоградщини.
Реалії 2023 року, пріоритети 2024:
статистично-аналітичний огляд.
Відповідальна за випуск Т. С. Манжула
Укладач, комп'ютерна верстка Н. Расторгуєва

Видавець та виготовлювач

Кіровоградська обласна
бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка
вул. Шевченка, 5
м. Кропивницький, 25006
<http://www.librarychl.kr.ua/>